



**PREZES  
URZĘDU OCHRONY  
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW  
DELEGATURA URZĘDU OCHRONY  
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW  
w Warszawie**

RWA-61-8/06/DJ

Warszawa, dn. 31 stycznia 2007 r.

**DECYZJA Nr RWA-3/2007**

Na podstawie art. 23e ust. 1 i 2 w związku z art. 23a ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080 ze zm.) oraz stosownie do treści art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 18, poz. 172 ze zm.) po przeprowadzeniu postępowania wszczętego z urzędu,

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

uznaje się za **praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów**, o której mowa w art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, działanie STOEN S.A. z siedzibą w Warszawie, polegające na naruszaniu wynikającego z art. 5 ust. 5 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (tekst jedn. Dz. U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 ze zm.) obowiązku wprowadzania do treści zawartych z odbiorcami umów sprzedaży energii zmian w zakresie określającym sposób prowadzenia rozliczeń, w przypadku dokonywania zmian sposobu rozliczeń zużycia energii elektrycznej w związku z instalacją lub demontażem przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych **i stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 10 października 2006 r.**

**UZASADNIENIE**

Postanowieniem z dnia 28 czerwca 2006 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Warszawie wszczął postępowanie wyjaśniające mające na celu wstępne ustalenie, czy w zakresie działań podejmowanych przez spółkę STOEN S.A. z siedzibą w Warszawie (dalej: STOEN lub Spółka) w związku ze stosowaniem przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Przedmiotowe postępowanie wyjaśniające zostało wszczęte w związku z pismem Rzecznika Praw Obywatelskich, który poinformował, że STOEN wycofując się z rozliczania zużycia energii elektrycznej przy pomocy przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych nie zachował wymogów przewidzianych w art. 5 ust. 5 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (tekst jedn. Dz. U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 ze zm.). Stosownie do przywołanego przepisu ustawy, projekty wprowadzenia zmian w zawartych umowach, z wyjątkiem zmian cen lub stawek opłat określonych w zatwierdzonych taryfach, powinny być niezwłocznie przesłane odbiorcy; jeżeli w zawartych umowach mają być wprowadzone zmiany, wraz z projektem zmienianej umowy należy przesłać pismem

informację o prawie do wypowiedzenia umowy. Z informacji przekazanych przez Rzecznika Prawa Obywatelskich wynikało natomiast, że STOEN rezygnując z rozliczania zużycia energii elektrycznej przy pomocy przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych, a zatem wprowadzając zmiany w zakresie sposobu rozliczeń za energię, skierował do odbiorców rozliczających się z przedsiębiorstwem za pomocą takich urządzeń jedynie pismo z prośbą o udostępnienie lokalu w celu wymiany licznika.

W toku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego Delegatura UOKiK w Warszawie wezwała STOEN do przedstawienia wzorów umów sprzedaży energii, jakie Spółka zawiera z osobami starającymi się o status odbiorcy, u których w związku z zaistnieniem okoliczności wskazanych w art. 6a ust. 1 pkt 2 lub 3 ustawy – Prawo energetyczne instalowane są przedpłatowe układy pomiarowo – rozliczeniowe, a także do wyjaśnienia, czy Spółka instalując, na podstawie art. 6a ust. 1 Prawa energetycznego, u odbiorców, z którymi wcześniej zawarła umowy sprzedaży energii, przedpłatowe układy pomiarowo – rozliczeniowe wprowadza do zawartych umów zmiany postanowień w celu określenia nowego sposobu rozliczeń za energię, czy dołącza do ww. umów jakiegokolwiek aneksu określające zmianę sposobu rozliczeń lub wprowadza nowe umowy oraz przedstawienia stosowanej procedury wymiany układów przedpłatowych na liczniki indukcyjne.

W odpowiedzi na wezwanie Delegatury UOKiK w Warszawie STOEN pismem z dnia 18 lipca 2006 r. poinformował, iż Spółka w swojej dotychczasowej praktyce dokonywała montażu przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych w dwojakiego rodzaju przypadkach. Po pierwsze, instalacja tego typu układów następowała, z inicjatywy Spółki, w sytuacji zaistnienia przesłanek przewidzianych w art. 6a Prawa energetycznego, po drugie natomiast na wniosek odbiorców zainteresowanych takim sposobem rozliczeń za energię. W obu wymienionych przypadkach STOEN, zmieniając sposób rozliczeń za energię nie wprowadzał jednak jakichkolwiek zmian do treści zawartych wcześniej umów sprzedaży energii. Również zatem demontaż układów przedpłatowych nie wiązał się ze zmianą treści umowy w zakresie określającym sposób rozliczeń za energię.

Mając na uwadze wyjaśnienia przekazane przez Spółkę, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Warszawie postanowieniem z dnia 11 sierpnia 2006 r. wszczął przeciwko STOEN postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów pod zarzutem naruszania obowiązku wprowadzania do treści zawartych z odbiorcami umów sprzedaży energii zmian w zakresie określającym sposób prowadzenia rozliczeń, w przypadku dokonywania zmian sposobu rozliczeń zużycia energii elektrycznej w związku z instalacją lub demontażem przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych, co może stanowić naruszenie art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Jednocześnie postanowieniem z dnia 11 sierpnia 2006 r. Prezes Urzędu zaliczył w poczet materiałów dowodowych uzyskane w toku przeprowadzonego uprzednio postępowania wyjaśniającego (sygn. sprawy RWA-40-19/06/DJ) pismo STOEN z dnia 18 lipca 2006 r. wraz załącznikami.

Spółka przedstawiła swoje stanowisko w sprawie postawionego zarzutu oraz udzieliła informacji żądanych przez Prezesa Urzędu w pismach z dnia 30 sierpnia 2006 r., 6 września 2006 r., 5 października 2006 r. oraz 27 listopada 2006 r.

Pismem z dnia 13 grudnia 2006 r. Prezes Urzędu zawiadomił Spółkę o zakończeniu postępowania dowodowego w przedmiotowej sprawie. Jednocześnie został wyznaczony termin na zapoznanie się strony z aktami sprawy, z którego pełnomocnik STOEN skorzystał w dniu 5 stycznia 2007 r.

## **Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje:**

Spółka STOEN S.A. z siedzibą w Warszawie jest przedsiębiorstwem energetycznym świadczącym usługi dostarczania energii elektrycznej na rzecz odbiorców z terenu Warszawy. Działalność w zakresie przesyłania i dystrybucji energii elektrycznej prowadzona jest przez STOEN w oparciu o przepisy ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (tekst jedn. z 2006 r. Dz. U. Nr 89, poz. 625 ze zm.) oraz aktów wykonawczych do tej ustawy.

Dostarczanie energii przez przedsiębiorstwo energetyczne odbywa się, po uprzednim przyłączeniu do sieci, w szczególności na podstawie umowy sprzedaży (art. 5 ust. 1 ustawy – Prawo energetyczne). Zgodnie z treścią art. 5 ust. 2 Prawa energetycznego, umowa sprzedaży energii powinna zawierać co najmniej postanowienia określające: miejsce dostarczenia paliw gazowych lub energii do odbiorcy i ilość tych paliw lub energii w podziale na okresy umowne, moc umowną oraz warunki wprowadzania jej zmian, cenę lub grupę taryfową stosowane w rozliczeniach i warunki wprowadzania zmian tej ceny i grupy taryfowej, sposób prowadzenia rozliczeń, wysokość bonifikaty za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorców, odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy, okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania. Spółka zawiera z odbiorcami umowy w formie pisemnej przy wykorzystaniu wzorców umów: „Umowa sprzedaży energii elektrycznej i świadczenia usług przesyłowych” oraz „Ogólne warunki sprzedaży energii elektrycznej i świadczenia usług przesyłowych STOEN S.A.”

Ilość zużytej przez odbiorcę energii przedsiębiorstwo energetyczne określa na podstawie wskazań układu pomiarowo – rozliczeniowego. Pod pojęciem układu pomiarowo - rozliczeniowego, stosownie do definicji zawartej w § 2 pkt 12 Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 20 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków przyłączenia podmiotów do sieci elektroenergetycznych, ruchu i eksploatacji tych sieci (Dz. U. z 2005 r. Nr 2, poz. 6), należy rozumieć liczniki i inne urządzenia pomiarowe lub rozliczeniowo - pomiarowe, a także układy połączeń między nimi, służące bezpośrednio lub pośrednio do pomiarów energii elektrycznej i rozliczeń za tę energię. Co do zasady, przedsiębiorstwo energetyczne dokonuje rozliczeń za zużytą przez odbiorcę energię elektryczną na podstawie wskazań liczników indukcyjnych.

Przepisy Prawa energetycznego przewidują również możliwość dokonywania rozliczeń za energię elektryczną przy pomocy przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych.

Przepis art. 6a Prawa energetycznego, stanowi bowiem, iż przedsiębiorstwo energetyczne może zainstalować przedpłatowy układ pomiarowo-rozliczeniowy służący do rozliczeń za dostarczane paliwa gazowe, energię elektryczną lub ciepło, jeżeli odbiorca:

- 1) co najmniej dwukrotnie w ciągu kolejnych 12 miesięcy zwlekał z zapłatą za pobrane paliwo gazowe, energię elektryczną lub ciepło albo świadczone usługi przez okres co najmniej jednego miesiąca;
- 2) nie ma tytułu prawnego do nieruchomości, obiektu lub lokalu, do którego są dostarczane paliwa gazowe, energia elektryczna lub ciepło;
- 3) użytkuje nieruchomość, obiekt lub lokal w sposób uniemożliwiający cykliczne sprawdzanie stanu układu pomiarowo-rozliczeniowego.

Koszty zainstalowania układu pomiarowo – rozliczeniowego ponosi przedsiębiorstwo energetyczne (ust. 2). W razie braku zgody odbiorcy na zainstalowanie przedpłatowego układu pomiarowo-rozliczeniowego przedsiębiorstwo energetyczne może wstrzymać dostarczanie energii elektrycznej lub rozwiązać umowę sprzedaży energii (ust. 3).

Wskazane w art. 6a Prawa energetycznego przesłanki zainstalowania przez STOEN przedpłatowego układu pomiarowo – rozliczeniowego zostały również wymienione w pkt. 3.1.8 Taryfy dla energii elektrycznej STOEN.

System przedpłaty funkcjonuje w ten sposób, że odbiorca dokonuje zakupu energii elektrycznej poprzez wcześniejszą wpłatę na rachunek bankowy lub w kasie zakładu energetycznego odpowiedniej kwoty, w zamian za co otrzymuje specjalny kod (kartę magnetyczną), który – po wprowadzeniu do licznika przedpłatowego – pozwala na pobór określonej ilości energii<sup>1</sup>. Stosownie do regulacji zawartej w pkt. 3.1.10 Taryfy dla energii elektrycznej STOEN, rozliczenie odbiorcy z zainstalowanym przedpłatowym układem pomiarowo – rozliczeniowym odbywa się w ten sposób, iż w momencie uzupełnienia karty magnetycznej w pierwszej kolejności pobierane są bieżące i zaległe opłaty stałe przesyłowe i abonamentowe, pozostała zaś kwota zostaje przeznaczona na zakup jednostek energii. Odbiorcy, u których zainstalowano przedpłatowy układ pomiarowo – rozliczeniowy ponoszą opłaty abonamentowe w wysokości ½ stawek właściwych dla grup taryfowych, do których zostali zaliczeni (pkt 4.2.6 Taryfy dla energii elektrycznej STOEN).

Dotychczas STOEN instalował przedpłatowe układy pomiarowo – rozliczeniowe w dwojakiego rodzaju przypadkach. Po pierwsze, instalacja takich układów dokonywana była u odbiorców spełniających przesłanki określone w art. 6a Prawa energetycznego, a zatem odbiorców, którzy zwlekali z uiszczeniem opłat za pobraną energię, nie posiadali tytułu prawnego do nieruchomości, obiektu lub lokalu, do którego dostarczana miała być energia elektryczna bądź użytkowali nieruchomość, obiekt lub lokal w sposób uniemożliwiający cykliczne sprawdzanie stanu układu pomiarowo – rozliczeniowego. Po drugie, STOEN instalował układy przedpłatowe u odbiorców, niespełniających przesłanek z art. 6a Prawa energetycznego, w przypadku, gdy odbiorcy ci wystąpili do przedsiębiorstwa energetycznego z wnioskiem o dokonywanie z nimi rozliczeń zużycia energii elektrycznej przy pomocy takich układów. Jak bowiem wskazał STOEN, instalacja układów przedpłatowych dla wielu odbiorców stanowiła szansę na bardziej racjonalne i bezpieczne planowanie wydatków związanych ze zużyciem energii elektrycznej. W obu wymienionych przypadkach STOEN, instalując układy przedpłatowe, a zatem dokonując zmiany sposobu rozliczeń za energię, nie wprowadzał jakichkolwiek zmian do treści zawartych umów sprzedaży energii.

Na dzień 1 stycznia 2006 r. u odbiorców STOEN zainstalowanych było ok. 850 tys. liczników, z czego przedpłatowe układy pomiarowo – rozliczeniowe stanowiły liczbę 55.

W związku z ogłoszeniem upadłości jedynej dostawcy wykorzystywanych przez STOEN przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych, Spółka, z uwagi na brak możliwości zapewnienia serwisu technicznego zainstalowanych układów, z początkiem 2006 r. postanowiła wycofać się z ich dalszej eksploatacji. W tym celu STOEN skierował do odbiorców rozliczających się z przedsiębiorstwem za pomocą takich urządzeń pismo „z prośbą o udostępnienie lokalu w celu wymiany licznika”. W I połowie 2006 r. STOEN, stosując taką procedurę, dokonał demontażu 27 układów przedpłatowych.

Spółka ustosunkowując się do treści postawionego jej zarzutu, zakwestionowała celowość wprowadzania, w przypadku instalacji układów przedpłatowych, zmian do treści obowiązujących umów sprzedaży energii. Na poparcie tego stanowiska, Spółka wskazała, iż art. 6a Prawa energetycznego nie przewidział w sytuacji instalowania u odbiorców przedpłatowych układów pomiarowo - rozliczeniowych konieczności zmiany umowy

---

<sup>1</sup> J. Baehr, E. Stawicki, J. Antczak: „Prawo energetyczne. Komentarz” Zakamycze 2003, str. 87-88.

w zakresie przyjętego sposobu rozliczeń za energię, z czego należy wnosić, iż przedsiębiorstwo energetyczne nie jest zobligowane do wprowadzania stosowanych zmian bądź aneksów do umowy. STOEN podniósł, że – w jego ocenie – zainstalowanie u odbiorcy przedpłatowego układu pomiarowo – rozliczeniowego, o którym mowa w art. 6a Prawa energetycznego, zostało potraktowane przez ustawodawcę jako czynność natury technicznej, o charakterze sankcyjnym, niewymagającą dla swej zgodności z prawem czynności formalnych w postaci zmiany wiążącej strony umowy sprzedaży energii elektrycznej. STOEN zwrócił również uwagę, że rozwiązanie przewidziane w art. 6a Prawa energetycznego ma charakter wyjątkowy i stanowi nie podlegającą negocjacji sankcję wobec odbiorców nie wywiązujących się z obowiązków wobec dostawcy energii.

Spółka wyjaśniając przyczyny przyjętego sposobu postępowania, wskazała ponadto, że w związku z instalacją na wniosek odbiorców przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych, nie dokonywano zmian w treści obowiązujących umów sprzedaży energii, gdyż żadna ze stron nie akcentowała potrzeby wprowadzania takich zmian. Spółka podniosła, że nie otrzymała ani jednego wniosku od odbiorcy, który zwracałby się o zmianę treści umowy z uwagi na zainstalowanie przedpłatowego układu pomiarowo – rozliczeniowego. Istotne informacje dotyczące zasad rozliczeń za pomocą przedpłatowego układu pomiarowo – rozliczeniowego zawarte są bowiem w dostępnej dla każdego odbiorcy Taryfie dla energii elektrycznej STOEN. Spółka wyjaśniła, iż jej postępowanie ograniczające do minimum czynności prawne związane ze zmianą układu rozliczeniowego wynikało z chęci maksymalnego uproszczenia formalności.

Spółka podniosła również, że Prawo energetyczne nie nakłada obowiązku zawierania umowy w formie pisemnej i nie uzależnia ważności umowy od dochowania takiej formy. Zmiany w ramach relacji pomiędzy STOEN a klientami mogły zatem być realizowane w innym trybie, a mianowicie poprzez uzgodnione przez strony czynności faktyczne.

STOEN wskazał również, iż w jej postępowaniu nie można dopatrzeć się naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Wymiana liczników dotyczyła bowiem niewielkiej grupy indywidualnych odbiorców.

Jednocześnie Spółka poinformowała, że akceptuje stanowisko UOKiK, z którego wynika konieczność przeprowadzenia procedury montażu i demontażu przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych w oparciu o art. 5 ust. 5 Prawa energetycznego oraz art. 77 § 1 Kodeksu cywilnego (pismo z dnia 30 sierpnia 2006 r.).

Pismem z dnia 5 października 2006 r. STOEN przekazał oświadczenie o zaniechaniu stosowania procedury wymiany układów pomiarowo – rozliczeniowych przedpłatowych na układy pomiarowo – rozliczeniowe indukcyjne z pominięciem zapisów art. 5 ust. 5 Prawa energetycznego oraz art. 77 § 1 Kodeksu cywilnego. Spółka przekazała również przygotowany wzór pisma do odbiorców, zawierający w swej treści informację o konieczności demontażu przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych oraz wezwanie do podpisania przez odbiorcę nowej umowy sprzedaży energii, określającej sposób rozliczeń zużycia energii jako rozliczenia na podstawie wskazań licznika indukcyjnego albo do złożenia w terminie dwóch tygodni od daty otrzymania pisma oświadczenia o wypowiedzeniu umowy. Jednocześnie Spółka poinformowała, iż z uwagi na fakt, że wybór nowego dostawcy układów pomiarowo – rozliczeniowych jest długotrwały, STOEN w najbliższym czasie nie planuje zawierania z klientami umów sprzedaży energii elektrycznej, zawierających w swej treści zapisy dotyczące stosowania w rozliczeniach układów przedpłatowych. Z tego powodu nie zmienia aktualnie obowiązujących druków umów, które otrzymują klienci.

Pismem z dnia 27 listopada 2006 r. Spółka poinformowała, iż w dniu 10 października 2006 r. wystosowała do 22 odbiorców, u których miała zostać przeprowadzona procedura wymiany układów przedpłatowych na układy indukcyjne, pisma o treści przekazanej uprzednio do UOKiK. W stosunku do 6 pozostałych odbiorców rozliczających się ze Spółką za pomocą układów przedpłatowych STOEN poinformował, iż podjął czynności weryfikacyjne celem ustalenia przyczyn niedoładowywania kart magnetycznych przez znaczny okres czasu. W wyniku weryfikacji ustalono, że większość z tych lokali jest aktualnie niezamieszkała, co aktualnie uniemożliwia wykonanie procedury wymiany układów.

Spółka zapewniła jednocześnie, że w przypadku pojawienia się możliwości ze strony STOEN prowadzenia rozliczeń z odbiorcami za pomocą układów przedpłatowych, procedura instalowania takich układów odbywać się będzie w powiązaniu z podpisaniem umowy zawierającej zapis statuujący, iż rozliczenie zużycia energii odbywać się będzie w cyklu przedpłatowym lub w powiązaniu z zawarciem aneksu do § 4 pkt 6 aktualnie wykorzystywanego wzorca umowy, w którym zawarty zostanie zapis o takiej treści.

### **Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:**

Zgodnie z art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, „*przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów*”.

Na mocy powołanego przepisu zbiorowe interesy konsumentów podlegają ochronie przed godzącymi w nie naruszeniami polegającymi na bezprawnych działaniach przedsiębiorców. Tworząc w art. 23a ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów katalog działań, które będą uznawane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, ustawodawca posłużył się zwrotem „w szczególności”. Oznacza to, że wskazany katalog ma charakter przykładowy, zaś zamiarem ustawodawcy było uznanie za praktykę działań, które naruszają przepisy innych ustaw. Bezprawność, do której odwołuje się ustawodawca, oznacza sprzeczność z prawem (z przepisami innych ustaw), a także z zasadami współżycia społecznego oraz z dobrymi obyczajami. Stanowisko takie znajduje oparcie w uzasadnieniu projektu rządowego ustawy nowelizacyjnej, która wprowadziła do ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przepisy regulujące postępowanie w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (ustawa z dnia 5 lipca 2002 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego i ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji; Dz. U. Nr 129, poz. 1102), zgodnie z którym „*same przepisy art. 23a – 23d nie regulują konstrukcji bezprawności działań przedsiębiorcy. Działania te mogą okazać się bezprawne w razie ustalenia, że doszło do naruszenia przepisów innych ustaw, ale także zasad współżycia społecznego i dobrych obyczajów*” (druk sejmowy nr 366, s. 20). Przepisy regulujące postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w przeważającej mierze mają charakter procesowy. Normy materialnoprawne istotne z punktu widzenia wydania decyzji znajdują się w innych ustawach, poza ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów. Prezes Urzędu, wydając decyzje, o jakiej mowa w art. 23c ustawy, musi zatem zastosować inne ustawy i na podstawie ich przepisów ocenić, czy działanie przedsiębiorcy było bezprawne.

W celu zastosowania normy wyinterpretowanej z treści 23a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes UOKiK winien wykazać, iż działania przedsiębiorcy spełniają łącznie trzy przesłanki:

- a) są bezprawne,

- b) godzą w interesy konsumentów,
- c) interesy konsumentów, w które godzą zakwestionowane działania przedsiębiorcy, mają charakter zbiorowy.

Bezprawność działań STOEN, będących przedmiotem niniejszego postępowania, wynika z naruszenia przepisu art. 5 ust. 5 w zw. z art. 5 ust. 2 Prawa energetycznego.

Zważyć bowiem należy, że zgodnie z treścią art. 5 ust. 2 Prawa energetycznego, umowa sprzedaży energii powinna zawierać co najmniej postanowienia określające: miejsce dostarczenia paliw gazowych lub energii do odbiorcy i ilość tych paliw lub energii w podziale na okresy umowne, moc umowną oraz warunki wprowadzania jej zmian, cenę lub grupę taryfową stosowane w rozliczeniach i warunki wprowadzania zmian tej ceny i grupy taryfowej, sposób prowadzenia rozliczeń, wysokość bonifikaty za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorców, odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy, okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania. Z powyższego przepisu jednoznacznie wynika, iż wskazanie sposobu prowadzenia rozliczeń jest elementem obligatoryjnym umowy sprzedaży energii.

Zarówno zatem w przypadku, gdy Spółka rozlicza zużycie przez odbiorcę energii elektrycznej na podstawie wskazań liczników indukcyjnych, jak i w przypadku, gdy rozlicza je przy wykorzystaniu przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych, sposób prowadzenia rozliczeń powinien zostać dookreślony w treści zawartej umowy sprzedaży energii.

Tryb wprowadzania zmian do treści umów sprzedaży energii określa art. 5 ust. 5 Prawa energetycznego, zgodnie z treścią którego projekty wprowadzenia zmian w zawartych umowach, z wyjątkiem zmian cen lub stawek opłat określonych w zatwierdzonych taryfach, powinny być niezwłocznie przesłane odbiorcy; jeżeli w zawartych umowach mają być wprowadzone zmiany, wraz z projektem zmienianej umowy należy przesłać pisemną informację o prawie do wypowiedzenia umowy.

Zdaniem Prezesa UOKiK, nie sposób podzielić stanowiska Spółki, zgodnie z którym brak odniesienia w art. 6a Prawa energetycznego do obowiązku zmiany treści umowy sprzedaży energii w przypadku rezygnacji z rozliczania zużycia energii przy pomocy układów indukcyjnych i wprowadzenia rozliczeń dokonywanych przy pomocy przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych powoduje, że Spółka nie jest zobligowana w takim przypadku do wprowadzania stosownych zmian bądź aneksów do umowy.

Obowiązek uregulowania w treści umowy kwestii sposobu prowadzenia rozliczeń wynika bowiem, jak zostało wskazane powyżej, z przepisu art. 5 ust. 2 Prawa energetycznego. Oczywistym jest zatem, że w sytuacji, gdy umowa określa sposób rozliczeń jako rozliczenia dokonywane przy pomocy indukcyjnych układów pomiarowych w określonych cyklach rozliczeniowych, wprowadzenie przez przedsiębiorstwo energetyczne zmiany sposobu dokonywania tych rozliczeń poprzez wprowadzenia rozliczeń w cyklu przedpłatowym przy wykorzystaniu odpowiednich układów pomiarowo – rozliczeniowych powinno znaleźć odzwierciedlenie w treści obowiązującej strony umowy sprzedaży energii. Stosownie bowiem do przepisów Prawa energetycznego, jedynie zmiany cen lub stawek opłat określonych w zatwierdzonych taryfach nie powodują konieczności zmiany treści umowy. Modyfikacja wszelkich innych warunków umownych wymaga wprowadzenia stosownych zmian do zapisów umowy.

Za chybiony uznać należy również argument Spółki, iż w związku z tym, że Prawo energetyczne nie nakłada obowiązku zawierania umów sprzedaży energii w formie pisemnej, zmiany w zakresie sposobu dokonywania rozliczeń za energię strony mogły wprowadzić poprzez uzgodnione czynności faktyczne. Przepisy Prawa energetycznego nie określają formy prawnej umowy sprzedaży energii. W doktrynie podnosi się jednak, że tylko teoretycznie

umowa sprzedaży energii zawarta w formie ustnej byłaby ważna. W praktyce bowiem niewyobrażalne jest, aby zawarcie umowy sprzedaży paliw gazowych, energii elektrycznej bądź ciepła odbywało się w ten sposób. Wynika to m.in. z faktu złożoności materii będącej przedmiotem umów<sup>2</sup>. Niezależnie od powyższego należy stwierdzić, że stosownie do treści art. 77 § 1 k.c., uzupełnienie lub zmiana umowy wymaga zachowania takiej formy, jaką ustawa lub strony przewidziały w celu jej zawarcia. Jeżeli zatem umowa pomiędzy przedsiębiorstwem energetycznym a odbiorcą została zawarta w formie pisemnej, zmiana jej treści może być dokonana jedynie w sposób pisemny.

Również okoliczność, iż rozwiązanie przewidziane w art. 6a Prawa energetycznego stanowi sankcję dla odbiorców będących nierzetelnymi płatnikami, w związku z czym – jak podnosi Spółka - nie powinno być dokonywane w trybie negocjacyjnym, nie uchybia obowiązkowi wprowadzenia zmian do treści zawartych umów sprzedaży energii. Należy bowiem mieć na względzie, że przepisy Prawa energetycznego przewidują możliwość nie wyrażenia przez odbiorcę zgody na zainstalowane przedpłatowego układu pomiarowo – rozliczeniowego. W takiej sytuacji przedsiębiorstwo energetyczne może wstrzymać dostarczanie energii elektrycznej lub rozwiązać umowę sprzedaży energii (art. 6a ust. 3). Z powyższego należy wnosić, iż w przypadku, gdy na skutek zajścia okoliczności wskazanych w art. 6a ust. 1 pkt 1 Prawa energetycznego przedsiębiorstwo energetyczne proponuje zmianę sposobu rozliczania z odbiorcą zużycia energii, a odbiorca nie wyrazi zgody na zmianę umowy we wskazanym zakresie, przedsiębiorstwo energetyczne jest uprawnione wstrzymać dostarczanie energii elektrycznej lub rozwiązać umowę sprzedaży.

Biorąc pod uwagę powyżej wskazane okoliczności, należy uznać, iż będące przedmiotem niniejszego postępowania działanie STOEN polegające na wprowadzaniu zmiany sposobu rozliczeń za zużycie energii elektrycznej w związku z instalacją lub demontażem przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych bez jednoczesnej zmiany we wskazanym zakresie treści zawartych umów sprzedaży energii elektrycznej jest sprzeczne z art. 5 ust. 2 i 5 Prawa energetycznego, a zatem ma charakter bezprawny.

Kwestionowane działanie STOEN godzi w interesy konsumentów będących odbiorcami energii elektrycznej dostarczanej przez to przedsiębiorstwo. Praktyka STOEN, polegająca na naruszeniu obowiązku wprowadzania do treści zawartych z odbiorcami umów sprzedaży energii zmian w zakresie określającym sposób prowadzenia rozliczeń, w przypadku dokonywania zmian sposobu rozliczeń zużycia energii elektrycznej w związku z instalacją lub demontażem przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych, po pierwsze, godzi w prawo strony umowy, w tym wypadku konsumenta, do informacji odnośnie swojego statusu prawnego, po drugie natomiast, pozbawia odbiorcę zagwarantowanego mu w art. 5 ust. 5 Prawa energetycznego prawa wypowiedzenia umowy.

Obowiązek informowania odbiorcy o elementach istotnych zawartego z nim przez przedsiębiorstwo energetyczne zobowiązania wynika bezpośrednio z treści art. 5 ust. 5 Prawa energetycznego. W przepisie tym ustawodawca, dostrzegając potrzebę zapewnienia odbiorcy odpowiedniego zakresu informacji, określił elementy, jakie powinny zostać zawarte w treści zawieranej z odbiorcą umowy sprzedaży energii. W ocenie Prezesa UOKiK, brak uwzględnienia w treści umowy późniejszych zmian w zakresie sposobu realizacji zawartego zobowiązania prowadzić może do dezorientacji i wprowadzenia w błąd konsumenta. Opisane powyżej działanie Spółki, polegające na nie wprowadzaniu zmian do treści umowy w przypadku zmiany sposobu rozliczeń zużycia energii, *de facto* powoduje również,

---

<sup>2</sup> J. Baehr, E. Stawicki, J. Antczak: „Prawo energetyczne. Komentarz” Zakamycze 2003, str. 65



że konsument, mimo faktycznej zmiany warunków umownych, pozbawiony jest prawa wypowiedzenia umowy.

Dla stwierdzenia przez Prezesa Urzędu stosowania przez przedsiębiorcę praktyki, określonej w art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów konieczne jest także wykazanie, że w wyniku jej stosowania przez przedsiębiorcę naruszony został zbiorowy interes konsumentów. Zbiorowy interes konsumentów oznacza interes dotyczący ogółu, a naruszenie tego interesu może mieć miejsce, gdy skutkami działań sprzecznych z ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku - konsumentów. Do naruszenia zbiorowych interesów konsumentów konieczne jest, by działanie przedsiębiorcy zostało skierowane nie do konkretnego adresata, lecz do adresata, którego nie da się z góry oznaczyć indywidualnie. Wobec tego działanie to jest w stanie wywołać niekorzystne następstwa w odniesieniu do każdego z konsumentów (a nie jedynie wobec określonego konsumenta) i zagraża ono, przynajmniej potencjalnie, interesom każdego z członków zbiorowości konsumentów.

W niniejszej sprawie mamy do czynienia z naruszeniem interesów nieograniczonej liczby konsumentów, których nie sposób zindywidualizować. Działanie Spółki mogło bowiem wywołać negatywne skutki w sferze interesów wszystkich odbiorców, obecnych i przyszłych, na rzecz których STOEN świadczy usługi dostarczania energii elektrycznej. Nie można zatem przyjąć, jak twierdzi Spółka, iż działania te, w związku z tym, że dotyczyły jedynie nieznaczonej liczby odbiorców miały charakter incydentalny. Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w doktrynie, gdy postępowaniem określonego przedsiębiorcy może być dotknięty potencjalny konsument w analogicznych okolicznościach, to wówczas mamy do czynienia z naruszeniem zbiorowych interesów konsumentów, chociażby faktycznie naruszono interes jednego tylko konsumenta [C. Banasiński, I. Wesołowska, *Ochrona zbiorowych interesów konsumentów*, (w:) *Standardy wspólnotowe w polskim prawie ochrony konsumenta*, pod red. C. Banasińskiego, Warszawa 2004, s. 283]. Zaistnienie przesłanki naruszenia zbiorowego interesu konsumentów nie jest bezpośrednio uzależnione od liczby konsumentów, których interesy na skutek działania przedsiębiorcy zostały naruszone. Jak wskazuje art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów. Naruszenie zbiorowego interesu konsumentów wyraża się w zagrożeniu, chociażby potencjalnym, interesów nieoznaczonej z góry liczby konsumentów, którzy będąc kontrahentami przedsiębiorcy lub pozostając w kręgu osób, do których działanie przedsiębiorcy może zostać skierowane, ponoszą negatywne konsekwencje tych działań.

W przedmiotowej sprawie, negatywne skutki działań podejmowanych przez STOEN odniosło ok. 50 odbiorców. Oczywiście jest jednak, że w przypadku, gdyby układy przedpłatowe były instalowane u większej liczby odbiorców, niezgodne z prawem działanie Spółki polegające na naruszaniu obowiązku zmiany umowy w zakresie sposobu prowadzenia rozliczeń faktycznie wywołałoby skutki w sferze interesów większej liczby odbiorców. STOEN sam deklaruje, że po nawiązaniu współpracy z nowym dostawcą przedpłatowych układów pomiarowo - rozliczeniowych, wróci do tego sposobu rozliczeń. Nie ulega zatem wątpliwości, że zachowania Spółki nie można zakwalifikować jako incydentalne naruszenie prawa poszczególnych konsumentów. Mając na względzie powyższe, należy uznać, iż interes konsumentów naruszony w wyniku działań STOEN nie stanowi sumy indywidualnych interesów poszczególnych odbiorców, lecz ma charakter zbiorowy, co przesądza o możliwości uznania, iż działania te godzą w zbiorowy interes konsumentów.

Jak wynika z powyższego, wszystkie przesłanki konieczne do uznania, iż działanie STOEN wypełnia znamiona opisane w art. 23a ust 1 ustawy o ochronie konkurencji

i konsumentów zostały spełnione. Działanie takie stanowi zatem praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i jako takie jest zakazane.

Rozstrzygając niniejsze postępowanie Prezes UOKiK wziął pod uwagę, iż stosownie do uregulowań zawartych w art. 23e ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, nie wydaje się decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującej zaniechanie jej stosowania, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki. Odnosząc się w sposób szczególny do charakteru decyzji Prezesa Urzędu wydawanych na podstawie art. 23e ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, należy wyjaśnić, iż przedmiotowa decyzja wydawana jest w przypadku, gdy zachowanie przedsiębiorcy nie narusza już w dacie orzekania przepisu art. 23a ww. ustawy. Stosownie do art. 23e ust. 3 ww. ustawy, ciężar udowodnienia okoliczności, o których mowa w ust. 1 (a więc sytuacji, w której przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 23a ww. ustawy) spoczywa na przedsiębiorcy. Zatem, stosownie do powołanego przepisu, to przedsiębiorca obarczony jest ciężarem udowodnienia okoliczności, iż jego zachowanie przestało naruszać zakazy praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, a więc uzasadniających wydanie decyzji na podstawie art. 23e w miejsce art. 23c ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Postawiony Spółce zarzut dotyczył naruszania obowiązku wprowadzania do treści umów zawartych z odbiorcami zmian w zakresie określającym sposób prowadzenia rozliczeń zarówno w przypadku zmiany sposobu rozliczeń w związku z demontażem przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych, jak i zmiany sposobu rozliczeń w związku z instalacją takich układów.

W toku prowadzonego postępowania administracyjnego, STOEN przekazał wzór pisma, jakie 10 października 2006 r. wystosował do 22 odbiorców, rozliczających się ze zużycia energii elektrycznej za pomocą przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych. Pismo to informując o konieczności demontażu przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych, przekazywało jednocześnie odbiorcy projekt umowy uwzględniającej zmiany wynikające ze zmiany sposobu prowadzenia rozliczeń za energię oraz informację o prawie do wypowiedzenia umowy. Zastosowany przez Spółkę tryb wprowadzenia zmiany sposobu rozliczeń w związku z demontażem układu przedpłatowego był zatem zgodny z procedurą przewidzianą w art. 5 ust. 5 Prawa energetycznego.

Ponadto w toku postępowania STOEN wykazał, iż w związku z brakiem dostawcy układów przedpłatowych, aktualnie nie instaluje u odbiorców takich układów. Tym samym nie stosuje procedury wynikającej z przepisu art. 5 ust. 5 Prawa energetycznego w przypadku zamiany licznika indukcyjnego na układ przedpłatowy. Spółka złożyła jednak zapewnienie, iż jej działanie w tym zakresie będzie uwzględniało wymogi przewidziane w przywołanym przepisie Prawa energetycznego. Na potwierdzenie powyższego Spółka wskazała treść zapisu, jaki zamierza wprowadzić do stosowanego wzorca umowy, który obowiązywać ma w relacjach pomiędzy STOEN a odbiorcami rozliczającymi się ze zużycia energii elektrycznej za pomocą układów przedpłatowych.

Biorąc pod uwagę powyżej wskazane okoliczności, stwierdzić należy, że w dacie wydania niniejszej decyzji STOEN nie stosuje zarzucanej jej praktyki w zakresie naruszania procedury określonej w art. 5 ust. 5 Prawa energetycznego w związku z instalacją układów przedpłatowych. Działania podjęte przez Spółkę w toku przedmiotowego postępowania Prezes Urzędu uznaje również za wystarczające dla wykazania, iż praktyka ta nie będzie przez Spółkę stosowana również w przyszłości, gdy w związku z wyborem nowego dostawcy Spółka rozpocznie procedurę instalowania u odbiorców przedpłatowych układów pomiarowo - rozliczeniowych.

W tym kontekście Prezes Urzędu uznał, iż zarzucana STOEN **praktyka** polegająca na naruszaniu obowiązku wprowadzania do treści zawartych z odbiorcami umów sprzedaży energii zmian w zakresie określającym sposób prowadzenia rozliczeń, w przypadku dokonywania zmian sposobu rozliczeń zużycia energii elektrycznej w związku z instalacją lub demontażem przedpłatowych układów pomiarowo – rozliczeniowych **została przez Spółkę zaniechana z dniem 10 października 2006 r.**

Wobec powyższego, orzeka się jak w sentencji.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479<sup>28</sup> § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – XVII Wydziału Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury w Warszawie.

Grzegorz Materna  
Z-ca Dyrektora Delegatury w Warszawie

Otrzymuje:

**Pan Andrzej Kojro**

*Pełnomocnik STOEN S.A. z siedzibą w Warszawie*

STOEN S.A.

ul. Wybrzeże Kościuszkowskie 41

00-347 Warszawa